C/2024/3673

26.6.2024.

Mišljenje Europskog odbora regija – Obrana demokracije

(C/2024/3673)

Glavni izvjestitelj: József KÓBOR (HU/EA), član lokalnog predstavničkog tijela: Vijeće grada županije Pečuha

Referentni dokument/i: Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija o obrani demokracije

COM(2023) 630

Prijedlog uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o izmjeni uredaba (EU) br. 1024/2012 i (EU) 2018/1724 u pogledu određenih zahtjeva utvrđenih Direktivom (EU) XXXX/XXXX

COM(2023) 636

Prijedlog direktive Europskog parlamenta i Vijeća o utvrđivanju usklađenih zahtjeva na unutarnjem tržištu u pogledu transparentnosti zastupanja interesa u ime trećih zemalja i o izmjeni Direktive (EU) 2019/1937

COM(2023) 637

Preporuka Komisije o uključivim i otpornim izbornim postupcima u Uniji i poticanju europskog karaktera i učinkovite provedbe izbora za Europski parlament

C(2023) 8626

Preporuka Komisije o promicanju angažmana i djelotvornog sudjelovanja građana i organizacija civilnog društva u oblikovanju javnih politika

C(2023) 8627

PREPORUKE O POLITIKAMA

EUROPSKI ODBOR REGIJA (OR),

Opće napomene

1. smatra da se stabilnost, sigurnost i blagostanje EU-a temelje na čvrstom poštovanju demokratskih načela, vrijednosti i institucija na svim razinama; napominje da vanjski preduvjeti za održavanje tih vrijednosti uključuju međunarodni mir i sigurnost, kao i održavanje normalnih gospodarskih i političkih odnosa na našem planetu. U ratnim uvjetima nema demokracije, nema demokracije ni u siromaštvu ili neizvjesnosti, demokracija ne postoji kada se ljudi boje za budućnost. Međutim, time se nameće posebna odgovornost za vodstvo Europske unije, uključujući Europsku komisiju i vlade njezinih država članica;

2. zalaže se za načela vladavine prava, jednakosti pred zakonom i diobe vlasti, koja su temelj demokracije i pravne stečevine na kojoj je Unija izgrađena;

3. pozdravlja činjenicu da je rad na mjerama predloženima u akcijskom planu za europsku demokraciju u tijeku, što će doprinijeti jačanju demokratske otpornosti promicanjem integriteta izbora, zaštitom slobode i pluralizma medija te jačanjem borbe protiv dezinformacija te vanjske manipulacije informacijama i upletanja;

4. smatra da su snažni izborni sustavi i procesi, uz samo minimalne poremećaje, osnovni preduvjeti za demokracije i da građani i građanke od javnih dužnosnika i dužnosnica očekuju visoke standarde poštenja. Upozorava na to da slučajevi korupcije na razini EU-a ozbiljno narušavaju povjerenje javnosti u institucije EU-a;

5. snažno podupire sve napore za poticanje, zaštitu i jačanje europske demokracije te za bolje opremanje društava i javnih tijela sredstvima za odgovor na zajedničke vanjske prijetnje demokratskom procesu;

6. smatra da je dioba vlasti ključna za funkcioniranje demokracije. Jednako je bitno da javni predstavnici budu primjer vodstva i da se ponašaju dostojanstveno i časno. U tom duhu, Odbor ističe da je važno da ti predstavnici aktivno potiču angažman i savjesno rade u javnom interesu i da svoje djelovanje usklađuju sa željama i potrebama građana koje služe;

7. napominje da bi u trenutačnom sigurnosnom okruženju koje se brzo mijenja trebalo poduzeti posebne mjere za pravodobno i učinkovito suočavanje s izazovima koji prijete demokratskim vrijednostima i institucijama, uključujući polarizaciju, prikriveni utjecaj i druga uplitanja, nasilje i govor mržnje protiv izabranih predstavnika i predstavnica;

8. smatra da građani imaju pravo na neslaganje s vladom i njezinu promjenu putem izbora, bez vanjskih ili domaćih uplitanja;

9. napominje da je Konferencija o budućnosti Europe bila važan demokratski postupak, ali da se njezini zaključci tek trebaju provesti;

10. snažno podupire razmjenu iskustava i širenje dobrih praksi za jačanje demokracije u EU-u;

11. ističe da lokalne i regionalne vlasti raspolažu specifičnim znanjem o utvrđivanju mogućih prijetnji za integritet demokratskih procesa i učvršćivanje demokratskih praksi na terenu. One doprinose jačanju europske demokracije promicanjem i olakšavanjem sudjelovanja građana i građanki u javnom životu, a time i na europskim, nacionalnim, regionalnim i lokalnim izborima. Žali zbog toga što to nije prepoznato u inicijativama za jačanje europske demokracije predstavljenima na razini EU-a;

12. ponovno poziva na uspostavu lokaliziranog mehanizma za dijalog s građanima i građankama, uz potporu lokalnih i regionalnih vlasti, kojim će se osigurati dvosmjerna komunikacija između građana i institucija EU-a;

Promicanje uključivih i otpornih izbornih postupaka

13. zalaže se za to da se uključivi i otporni izborni postupci u EU-u provode u skladu s najvišim demokratskim standardima te promiče inicijative za povećanje pristupačnosti izbora i političkog angažmana znatno prije samih izbora kako bi se podržao visok odaziv birača;

14. podržava sve napore za daljnje jačanje europskog karaktera i učinkovite provedbe izbora za Europski parlament, uključivanje svih građana u izbore i olakšavanje ostvarivanja izbornih prava;

15. smatra da je iznimno važno da se izbornim zakonima osigura veće sudjelovanje i zastupljenost na lokalnoj razini;

16. napominje da lokalne i regionalne vlasti imaju ključnu ulogu u poticanju slobodnih, poštenih i otpornih izbora u državama članicama EU-a;

17. poziva na daljnje jačanje otpornosti izbornih postupaka, uz potpuno poštovanje temeljnih prava i demokratskih vrijednosti sadržanih u standardima EU-a i međunarodnim standardima;

18. uviđa da lokalne i regionalne vlasti također imaju posebnu odgovornost za zaštitu informacijskog okruženja povezanog s izborima osiguravanjem da birači dobivaju točne informacije na pravodoban, pristupačan i razumljiv način te rješavanjem problema manipulacije informacijama, upletanja i dezinformacija povezanih s izborima, u suradnji s drugim dionicima;

19. naglašava važnost lokalnih i regionalnih vlasti u pružanju informacija svim skupinama građana i građanki, uključujući mlade i osobe u ranjivom položaju, npr. osobe s invaliditetom i osobe koje govore manjinske jezike, o osnovnim pravilima i praktičnim rješenjima povezanima s ostvarivanjem njihovih izbornih prava te u osiguravanju da tradicionalni načini glasanja ostanu dostupni u njihovim zemljama;

20. prepoznaje ključnu ulogu rodne ravnopravnosti u jačanju demokratske otpornosti, zalaže se za inicijative kojima se podupire ravnopravno sudjelovanje žena u izbornom procesu, i kao glasačica i kao kandidatkinja, i naglašava važnost politika kojima se uklanjaju prepreke političkom angažmanu žena;

21. pozdravlja napore za jačanje suradnje i razmjenu najboljih praksi u području demokratske i izborne otpornosti na europskoj razini, među ostalim u kontekstu europske mreže za suradnju u području izbora; međutim, žali zbog toga što lokalna i regionalna dimenzija nije dovoljno uključena u tu suradnju unatoč cilju mreže da se izbori zaštite na svim razinama; stoga poziva na to da se jedna sjednica te mreže posveti zaštiti lokalnih i regionalnih izbora;

22. posebnu pozornost treba posvetiti informiranju državljana i državljanki Europske unije, pa i onih naturaliziranih, koji borave u trećim zemljama kako bi mogli adekvatno sudjelovati na izborima koji se održavaju u Europi;

Promicanje sudjelovanja građana u oblikovanju javnih politika

23. promiče uključivo i učinkovito sudjelovanje građana, organizacija civilnog društva i boraca za ljudska prava u postupcima oblikovanja javnih politika;

24. napominje da lokalne i regionalne vlasti imaju ključnu ulogu u poticanju širokog i uključivog demokratskog sudjelovanja te u osiguravanju poticajnog i uključivog okruženja koje građanima pruža mogućnosti za učinkovito sudjelovanje;

25. prepoznaje važnost digitalnih rješenja za povećanje sudjelovanja javnosti, istodobno priznajući da, prema potrebi, treba nastaviti omogućavati osobno sudjelovanje;

26. svjestan je važnosti jačanja sudjelovanja mladih u demokratskom životu EU-a i upućuje na zajedničke preporuke Europskog odbora regija i Europskog foruma mladih iznesene u Povelji o mladima i demokraciji. Ističe ulogu lokalnih vijeća mladih kao bitnih platformi za uključivanje mladih u demokratsko upravljanje i postupke donošenja odluka. Podsjeća na svoj poziv državama članicama da ozbiljno razmotre mogućnost snižavanja dobne granice za glasanje na 16 godina za sve lokalne i regionalne izbore u Europi i poziva na razmjenu podataka i znanja o učinku institucijskih rješenja na političko sudjelovanje mladih, primjerice kad je riječ o minimalnoj dobi za glasanje i kandidiranje na izborima; ([1])

27. smatra da su od posebne važnosti postupci uključivanja građana u okviru kojih članovi zajednice odlučuju kako će potrošiti dio javnog proračuna kroz utvrđivanje projekata javne potrošnje i davanje prednosti tim projektima. Participativna izrada proračuna produbljuje demokraciju, gradi snažnije zajednice i omogućuje pravedniju raspodjelu javnih sredstava;

28. naglašava da su lokalne i regionalne vlasti ključni stupovi funkcionalne demokracije jer potiču i osnažuju građane da aktivno sudjeluju u postupcima oblikovanja javnih politika na različite načine, primjerice putem panela građana, dijaloga ili skupština na internetu ili izvan njega;

([1]) Mišljenje Europskog odbora regija o temi „Budućnost politike za mlade u EU-u – Promišljanje o politici za mlade i uključivanju mladih u kontekstu Europske godine mladih 2022.” (SL c 79, 2.3.2023., str. 30).

29. prepoznaje da je uključivanje organizacija civilnog društva jedan od aspekata poštovanja vladavine prava te da je učinkovito i uključivo sudjelovanje zajamčeno kada one mogu raditi u sigurnom okruženju u kojem se poštuju njihova temeljna prava i prava njihovih članova i članica;

30. ističe da je informiranje o uspješnim primjerima sudjelovanja građana u područjima koja su im najvažnija od ključne važnosti za poticanje njihovog većeg sudjelovanja u razvoju politika. U svjetlu toga skreće pozornost na primjer koji predstavlja Aarhuška konvencija UNECE-a, čije su stranke EU, u okviru svoje nadležnosti, i sve države članice, te koja jamči postupovna prava pripadnika javnosti, uključujući sudjelovanje javnosti u postupcima donošenja odluka o okolišu, čime se građanima daje uloga u postizanju ciljeva europskog zelenog plana;

31. naglašava važnost odgovarajućeg financiranja lokalnih i regionalnih vlasti te javnog i privatnog financiranja organizacija civilnog društva; pozdravlja činjenicu da Europska unija lokalnim i regionalnim vlastima i organizacijama civilnog društva pruža mogućnosti financiranja za provedbu projekata u području promicanja vrijednosti EU-a ističući važnost europskih strategija za uniju jednakosti;

32. poziva institucije EU-a da povećaju i učvrste sudjelovanje lokalnih i regionalnih vlasti, kao i njihovih europskih i nacionalnih krovnih organizacija;

33. ostaje predan jačanju komunikacije između institucija EU-a, lokalnih zajednica i građana i građanki putem svoje Mreže regionalnih i lokalnih savjetnika i savjetnica, u sinergiji s projektom Europske komisije „Gradimo Europu s lokalnim savjetnicima”, organizacije lokalnih dijaloga i uključivanja mladih izabranih političara i političarki u aktivnosti OR-a;

34. zauzima se za uključivanje građana i građanki u definiranje i/ili izmjenu europskih, nacionalnih, regionalnih i lokalnih javnih politika. Sudjelovanje građana u tom procesu ključno je za prihvaćanje takvih politika. Bez prethodnog uključivanja provedba mjera mogla bi naići na neodobravanje građana;

Povećanje transparentnosti aktivnosti zastupanja interesa u ime trećih zemalja

35. potiče Europski parlament i Vijeće EU-a da temeljito procijene Prijedlog direktive i predlože potrebne izmjene uz puno poštovanje temeljnih prava i demokratskih vrijednosti;

36. napominje da je definicija aktivnosti zastupanja interesa djelomično nejasna. Stoga je potrebno primijeniti najsveobuhvatniji, najopsežniji, ideološki najneutralniji i najpraktičniji pristup kako bi se osigurala jasna identifikacija i transparentnost zastupanja interesa. Očito je da se svatko tko ulazi u javni prostor mora identificirati i biti transparentan.

37. Upozorava da se ovim prijedlogom uspostavlja razlika između postupanja s gospodarskim aktivnostima zastupanja interesa koje se provode u ime subjekata iz trećih zemalja i gospodarskih aktivnosti zastupanja interesa koje se provode u ime multilateralnih organizacijskih subjekata, čiji bi politički i gospodarski potencijal te zastupanje interesa u velikoj mjeri trebali biti izvan Europske unije.

38. Izražava zabrinutost zbog mogućeg učinka predložene Direktive, koja bi mogla dovesti do neželjenih i nerazmjernih posljedica (za subjekte koji se financiraju iz inozemstva), a da se pritom ne rješavaju učinkovito stvarne prijetnje demokraciji;

39. upozorava da je ključno da se za sve primjenjuju opravdani i razmjerni standardi transparentnosti te da je potrebno s oprezom uzeti u obzir mogući domino efekt predložene Direktive u drugim dijelovima svijeta;

40. osuđuje svako neopravdano ograničenje temeljnih sloboda te prostora za građansko i političko djelovanje kojim se krši pravo o ljudskim pravima, uključujući takozvane „zakone o stranim agentima”;

41. smatra da bi, s obzirom na ciljeve koje neke organizacije civilnog društva nastoje postići i sredstva kojima raspolažu, one mogle znatno utjecati na javni život i javnu raspravu i da bi se u tom slučaju cilj povećanja transparentnosti u pogledu financijske potpore koja se dodjeljuje takvim organizacijama mogao smatrati važnim razlogom od općeg interesa. Međutim, ograničenja bi se trebala uvesti samo za legitimne ciljeve, primjerice u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti ili javnog poretka, i trebala bi biti razmjerna cilju zaštite takvih interesa, a usto bi trebalo usvojiti najmanje nametljiva sredstva za postizanje željenog cilja; ([2])

([2]) Na primjer, vidjeti predmet C-78/18.

Zaključak

42. pozdravlja prijedloge Komisije da se građane i građanke uključi u izborni postupak i poveća povjerenje javnosti u izbore te da se provode politike putem kojih se lokalna i regionalna tijela i organizacije građana osnažuju za sudjelovanje u javnoj raspravi i donošenju politika;

43. naglašava da lokalne i regionalne vlasti imaju središnju ulogu u obrani europske demokracije i da su neizostavan element europske demokratske strukture u okviru koje se odluke moraju donositi na razini što je moguće bližoj građanima, kako je navedeno u članku 10. stavku 3. UEU-a;

44. poziva Europsku komisiju da prednost da suradnji s lokalnim i regionalnim vlastima kako bi se učinkovito zaštitila demokracija u EU-u, uz poštovanje i promicanje načela supsidijarnosti i vladavine prava.

Bruxellesu 17. travnja 2024

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Vasco ALVES CORDEIRO